

Gemlik Yukarı Hamidiye Mahallesinde Akraba Evlilikleri

Nazan BİLGEL*
Necla OKAN*
Hamdi AYTEKİN*
Özdemir GÜLESEN*

Bu çalışmada, Gemlik Yukarı Hamidiye Mahallesi'ndeki akraba evlilikleri retrospektif olarak araştırılmıştır. Yeni kurulan bir mahalle olan Yukarı Hamidiye'de yaşayanların çoğu kuzey-doğu Anadolu'dan göç eden kişilerdir. Bu mahallede yaşayan evli veya evlilik geçirmiş 690 kadından 555'i ile görüşülmüştür. Veriler anket yöntemi ile toplanmış ve sonuçlar kişisel bilgisayarda SYSTAT programı ile elde edilmiştir.

Akraba evliliklerinin oranı % 33.0 ve akrabalı yetiştirme katsayısı 0.016 olarak bulunmuştur. Akraba evliliklerinin % 93.0'ünün tıbbi açıdan daha riskli olduğu 1. ve 2. kuzen evlilikleri olduğu saptanmıştır. Okur yazar olmayan kadınlar arasında (% 38.6) ve ailesinde akraba evliliği olan kadınlar arasında (% 38.6) ve ailesinde akraba evliliği olan kadınlar arasında (% 42.5) akraba evliliklerinin daha sık yapıldığı gözlenmiştir. Akraba evliliği yapan kadınların kocalarının akraba evliliği yapmayan gruba göre bir sene daha erken evlendikleri saptanmıştır. Akraba evliliğinin en önemli nedeninin töreler olduğu görülmüştür. Akraba evlilikleri ile ölü doğumlar, kendiliğinden düşüklükler ve bebek ölümleri arasındaki ilişki anlamlı bulunmazken, akraba evlilikleri ile kongenital malformasyonlar arasında ilişki anlamlı bulunmuştur.

Gemlik'in bu mahallesindeki akraba evliliklerinin yüksek olduğu görülmektedir. Bunun temel nedeni sosyal izolasyondur. Tıbbi açıdan yüksek risk taşıyan bu durumu önlemek için:

- Kadınlar arasındaki cehalet azaltılmalıdır, ve
- Sosyal izolasyon duvarları yıkılmalıdır.

Giriş ve Amaç

Çoğunlukla, Giresun, Trabzon ve Artvin illerinden göç eden ailelerin oturduğu ve sağlık sorunlarının Gemlik'in diğer kesimlerine göre daha fazla olduğu Yukarı Hamidiye Mahallesi'nde akraba evliliklerini incelemek amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem:

Çalışmaya mahallede yaşayan ve Gemlik Merkez Sağlık Ocağı'na kayıtlı olan, başından bir evlilik geçirmiş veya halen evli olan 690 kadının tümü alındı. Ancak, ikişer kez evlerine gidilmesine rağmen evlerinde bulunamayan 135 kadınla görüşülemediğinden, 555 kadın çalışma kapsamına alındı. Böylece mahallede yaşayan evli veya evlilik geçirmiş kadınların % 80.4'ü ile ilgili veriler toplanılabildi. Çalışma 1989 yılının Ekim, Kasım, Aralık aylarında

yapıldı. 28 sorudan oluşan basılı anket formları kadınların evlerine gidilerek dolduruldu. Veriler kişisel bilgisayarda SYSTAT programı ile değerlendirildi.

Bulgular:

Çalışmaya alınan kadınların yaşa göre dağılımı tablo 1 de gösterilmektedir.

TABLO 1: KADINLARIN YAŞLARINA GÖRE DAĞILIMI

Yaş Grupları	Sayı	%
19 ve altı	32	5.8
20 - 29	216	38.9
30 - 39	161	29.0
40 - 49	69	12.4
50 - 59	40	7.2
60 ve üstü	37	6.7
TOPLAM	555	100.0

Kadınların yaş ortalamaları 34.2 ± 0.56 (ortalama \pm standart hata) olarak hesaplanmıştır.

TABLO 2: KADINLARIN İLK EVLİLİK YAŞINA GÖRE DAĞILIMI

İlk Evlilik Yaşı	Sayı	%
15 den küçük	34	6.1
15 - 19	386	69.6
20 - 24	122	22.0
25 ve daha büyük	13	2.3
TOPLAM	555	100.0

Kadınların % 55.1'i okur-yazar değilken, kocalarının % 13.7'si okur yazar değildir. Kadınların % 34.8'i, kocalarının % 61.8'i ilköğrenimi görmüştür.

Çalışmaya alınan kadınların ilk evlilik yaşına göre dağılımı tablo 2'de gösterilmektedir.

Kadınların ortalama ilk evlilik yaşları 18.3 0.15'dir.

Kocaların ortalama ilk evlilik yaşları 21.9 ± 0.25 olarak bulunmuştur. Kadınların evlilik süreleri or-

talamaları $15.5 + 0.48$ yıldır.

Kadınların % 95.70'si ev kadını, % 2.3'ü işçi, % 1.6'sı emekli, % 0.4'ü ise memurdur. Kocaların % 69.9'u işçi, % 8.3'ü esnaf ve zanaatkar, % 6.7'si emekli, % 6.3'ü işsiz, % 3.6'sı memur, % 3.2'si çiftçi, % 1.3'ü asker, % 0.7'si şofördür.

Kadınların yaşadıkları konutları değerlendirmek için puantaj yapılmış ve Hacettepe Nüfus Enstitüsü tarafından düzenlenen puantaj tablosu kullanılmıştır. Kadınların % 74.2'sinin iyi, % 16.9'unun çok iyi, % 7.0'sinin orta, % 1.5'inin kötü, % 0.4'ünün çok kötü olarak nitelendirilen konutlarda oturdukları saptanmıştır.

Kadınların ortalama gebelik sayıları 3.7 ± 0.12 , ortalama canlı doğum sayıları ise 3.4 ± 0.40 'dır.

Çalışmaya alınan kadınların % 33.0'ünün akraba evliliği yaptığı belirlenmiştir. Akrabalı yetiştirme katsayısı (inbreeding coefficient) F: 0.016 olarak aşağıdaki formüle göre hesaplanmıştır (Stern, 1960).

$$\text{Akraba Evliliği Olmayanlar} \times 0 + \frac{1^\circ \text{Akraba Evlilikleri}}{x^{1/16} +} + \frac{2^\circ \text{Akraba Evlilikleri}}{x^{1/64}}$$

Nüfus

Kadınların akraba evliliklerine göre dağılımı tablo 3'de gösterilmektedir.

TABLO 3: KADINLARIN AKRABA EVLİLİKLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Akrabalık	Sayı	%
Yok	372	67.0
Birinci Derece	119	21.5
İkinci Derece	51	9.2
Diğer Akraba	13	2.3
TOPLAM	555	100.0

Kardeş çocukları arasında yapılan evlilikler birinci derece, kardeş torunları arasında yapılan evlilikler, ikinci derece akraba evlilikleri olarak kabul edilmiştir. Akraba evliliği yapan kadınların 119'u birinci derecede akraba evliliği yapmıştır. Bunların % 29.4'ü dayı oğlu ile evlenmişlerdir.

Akraba evlilikleri ile kadının yaşı arasındaki ilişki tablo 4'de gösterilmektedir.

Yaş Grupları	Akraba Evliliği				Toplam	
	Yok		Var		Sayı	%
	Sayı	%	Sayı	%		
29 ve daha küçük	162	65.3	86	34.7	248	100.0
30 - 44	135	65.9	70	34.1	205	100.0
45 - 59	46	70.8	19	29.2	65	100.0
60 ve daha büyük	29	78.4	8	21.6	37	100.0
TOPLAM	372	67.0	183	33.0	555	100.0

χ^2 : 3.007 S.D.:3 P > 0.05

TABLO 5: KADINLARIN EVLENMEDEN ÖNCE YAŞADIKLARI AİLE TİPİ VE AKRABA EVLİLİKLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Aile Tipi	Akraba Evliliği				Toplam	
	Yok		Var		Sayı	%
	Sayı	%	Sayı	%		
Çekirdek	338	67,1	166	32,9	504	100,0
Geniş	34	66,7	17	33,4	51	100,0
Toplam	372	67,0	183	33,0	555	100,0

χ^2 : 0.0038 S.D.: 1 P > 0.05

TABLO 6: KADINLARIN YAŞADIKLARI AİLE TİPİ VE AKRABA EVLİLİKLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Akraba Evliliği	Akraba Evliliği				Toplam	
	Yok		Var		Sayı	%
	Sayı	%	Sayı	%		
Yok	280	75.3	92	24.7	372	100.0
Var	118	64.5	65	35.5	183	100.0
TOPLAM	398	71.7	157	28.3	555	100.0

χ^2 : 7.0059 S.D.: 1 P < 0.05

Kadınların yaşlarıyla akraba evlilikleri arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır.

Akraba evlilikleri ile kadının ve kocanın ilk evlenme yaşları arasındaki ilişki incelendiğinde ise akraba evliliği yapmayan kadınlarda ortalama ilk evlenme yaşı 18.5 ± 0.13 , akraba evliliği yapan kadınlarda ortalama ilk evlenme yaşı 18.1 ± 0.16 olarak bulunmuştur. Bu iki ortalama arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir t: 1.91 p > 0.05 Akraba evliliği yapmayan kocaların ise ilk evlenme yaşları ortalaması 22.5 ± 0.21 iken akraba evliliği yapanlarda 21.2 ± 0.28 'dir. Aradaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (t: 3.7 p < 0.05). Akraba evliliği yapan erkekler, yapmayanlara göre daha genç yaşlarda evlenmektedir. Kadınların evlenmeden önce yaşadıkları aile tipi ile akraba evlilikleri arasındaki ilişki tablo 5'de gösterilmektedir.

Kadınların evlenmeden önce yaşadıkları aile tipi ile akraba evlilikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Kadınların çalışma yapıldığı sırada yaşadıkları aile tipi ile akraba evlilikleri arasındaki ilişki tablo 6'da gösterilmektedir.

Akraba evliliği yapmayan kadınların % 24,7'si geniş ailede yaşarken, akraba evliliği yapmış kadınların % 35,5'i geniş ailede yaşamaktadır. Aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Kadının veya kocasının ailesinde akraba evliliği olup olmaması durumuna göre akraba evliliklerinin dağılımı ise tablo 7'de gösterilmektedir.

Eşlerin ailelerinde akraba evliliği olması ile akraba evliliği arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ailelerinde akraba evliliği olmayanların % 15,7'si akraba evliliği yapmıştır.

TABLO 7: KADININ VEYA KOCASININ AİLESİNDE AKRABA EVLİLİĞİ DURUMU VE AKRABA EVLİLİKLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Ailede Akraba Evliliği	Akraba Evliliği				Toplam	
	Yok		Var		Sayı	%
	Sayı	%	Sayı	%		
Var	206	57,5	152	42,5	308	100,0
Yok	166	84,3	31	15,7	197	100,0
TOPLAM	372	67,0	183	33,0	555	100,0

χ^2 : 41.0517

S.D.: 1

P < 0.05

TABLO 8: KADINLARIN ÖĞRENİM DURUMUNA GÖRE AKRABA EVLİLİKLERİNİN DAĞILIMI

Kadının Öğrenimi	Akraba Evliliği				Toplam	
	Yok		Var		Sayı	%
	Sayı	%	Sayı	%		
Yok	188	61,4	118	42,5	358	100,0
Okur Yazar	20	66,7	10	33,4	30	100,0
İlkokul	145	75,1	48	24,9	193	100,0
Orta okul ve Lise	19	73,1	7	26,9	26	100,0
Toplam	372	67,0	183	33,0	555	100,0

X2 : 10,5393

S.D.:3

P < 0.05

Çalışmaya alınan kadınların öğrenim durumlarına göre akraba evliliklerinin dağılımı tablo 8' de gösterilmektedir.

TABLO 9: AKRABA EVLİLİKLERİNİN NEDENLERİNE GÖRE DAĞILIMI

Neden	Sayı	%
Töre	76	42.6
Akraba ve çevre zoru	59	32.2
Beğenme ve sevmeme	43	23.5
Miras	1	0.6
Diğer	2	1.1
TOPLAM	183	100.0

Akraba evlilikleri ile kadının öğrenimi arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Okuma yazması olmayan kadınların % 38.6'sı akraba evliliği yapmıştır. İlkokul öğrenimi yapan kadınların ise % 24.9'u akraba evliliği yapmıştır.

Kocasının öğrenimi ile akraba evliliği arasındaki ilişki ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (X^2 : 2.0395 S.D.: 3 $p > 0.05$).

Akraba evliliklerinin nedenlerine göre dağılımı tablo 9'da gösterilmektedir.

Kadınların "Akraba evliliği sağlık açısından zararlı mıdır?" sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı tablo 10'da gösterilmektedir. Kadınların "Akraba evliliği sağlık açısından zararlı mıdır?" sorusuna verdikleri cevaplara göre dağılımı tablo 10'da gösterilmektedir.

Çalışmaya alınan kadınların % 62.9'u akraba evliliklerinin sağlık açısından zararlı olduğunu söylemiştir. Akraba evliliği yapan kadınlarda bu gö-

TABLO 10: KADINLARIN "AKRABA EVLİLİĞİ ZARARLI MI?" SORUSUNA VERDİKLERİ CEVAPLARA GÖRE DAĞILIMI

Akraba Evliliği	Zararlı		Zararlı Değil		Fikri Yok			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Yok	283	76,1	39	10,5	50	13,4	372	100,0
Var	66	36,1	84	45,9	33	18,0	183	100,0
Toplam	349	62,9	123	22,2	83	14,9	555	100,0

TABLO 11: KADINLARIN AKRABA EVLİLİKLERİ VE ÇOCUKLARINDAKİ DOĞMALIK SAKATLIKLARA GÖRE DAĞILIMI

Akraba Evliliği	Sakatlık				Toplam	
	Yok		Var		Sayı	%
	Sayı	%	Sayı	%		
Yok	333	97.4	9	2.6	342	100.0
Var	150	91.5	14	8.5	164	100.0
TOPLAM	483	95.5	23	4.5	506*	100.0

Yaşayan çocuğu olmayan 49 kadın tablo dışı bırakılmıştır.

$$x^2: 9.0155$$

S.D.: 1

P > 0.05

rüşü savunanların oranı % 36.1'e düşmektedir

Çalışmada akraba evlilikleri ile ölü doğum, kendiliğinden düşük ve bebek ölümleri arasındaki ilişki de incelenmiş ve akraba evliliği yapan ve yapmayan gruplar arasında ölü doğumlar (χ^2 : 0.1684, S.D.:1 p >0.05), kendiliğinden düşüklükler (χ^2 : 0.6377 S.D.:1 p >0.05) ve bebek ölümleri (χ^2 0.4048 S.D.: 1 p > 0.05) bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı gözlenmiştir.

Akraba evlilikleri ile yaşayan çocuklarda doğuştan olma gözle görülür sakatlık varlığı arasındaki ilişki tablo II'de gösterilmektedir.

Genel olarak doğmalık şu sakatlıklar saptanmıştır: Polidaktili, sağırılık dilsizlik, körlük, geri zekalılık, şaşılık, kalça çıkığı. Akraba evlilikleri ile doğmalık sakatlığı olan bir çocuğa sahip olma arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Akraba evliliği olan kadınlar arasında doğmalık bir sakatlığı olan çocuğa sahip olanların oranı % 8.5'dir. Bu oran akraba evliliği olmayan grupta ise % 2.6'dır.

Tartışma ve Sonuç:

Çalışma kapsamına alınan toplum, Doğu Karadeniz yöresinden çeşitli nedenlerle Gemlik ilçesine göç etmiş, törelerine bağlı, kapalı, sosyal ekonomik ve kültürel özellikleri birbirine benzeyen bireylerin oluşturduğu, Batı Anadolu'da ve büyük bir yerleşim yerinde yaşamının avantajlarından yeterince yararlanamamış olan bir toplumdur. Bu toplumda akraba evliliklerinin oranı % 33, akrabalı yetiştirme katsayısı F: 0.016 olarak bulunmuştur. Akraba evliliklerinin % 93'ü tıbbi açıdan yüksek riskli grup olan 1 ve 2 derece akraba evlilikleridir. 1988 yılı verilerine göre Türkiye'de akraba evliliklerinin oranı % 21.1, akrabalı yetiştirme katsayısı ise 0.010'dur. (Tunçbilek, 1989). Yöre halkının geldiği Karadeniz Bölgesinde ise akraba evlilikleri % 23.3 oranında görülmektedir. (Tunçbilek 1989). Türkiye'de akraba evliliklerinin % 83'ü 1. ve 2. derecedeki akraba evlilikleridir. (Tunçbilek, 1989). Bulgularımız Türkiye değerlerinden yüksektir. Akraba evlilikleri gelişmiş ülkelerde görülmezken, gelişmekte olan ülkelerde bir sağlık sorunu olma özelliklerini korumaktadır. Kuveyt'te yapılan bir çalışmada, akraba evliliklerinin oranı % 54.3, kardeş çocukları evliliği oranı % 30.2, kardeş torunları evliliği oranı % 22.1 olarak bulunmuştur (Al-Awadi ve diğerleri, 1986). Beyrut'ta yapılan bir çalışmada akraba evliliklerinin % 25 oranında görüldüğü saptanmıştır (Khlal, 1988). Geleneklerine bağlı ve coğrafik ya-

pısı nedeniyle kapalı bir toplum olarak bilinen Japonya'da akraba evliliklerinin oranı % 3.88, akrabalı yetiştirme katsayısı ise 0.00134 olarak bulunmuştur. (İmaizumi, 1988). Japonya'da yapılan çalışmalarda, kardeş çocukları arasındaki evliliklerin giderek azaldığı ve % 1.6-3.9 arasında görüldüğü saptanmıştır. (İmaizumi, 1986). Türkiye'de akraba evlilikleri ile ilgili olarak yöresel pek çok araştırma yapılmıştır. Eskişehir, Diyarbakır ve Ankara illerinden seçilen örneklerde yapılan bir çalışmada, 1970-1987 döneminde akraba evliliklerinin oranı % 21.21, akrabalı yetiştirme katsayısı ise 0.0065 olarak bulunmuş ve akraba evliliklerinin büyük çoğunluğunun kardeş çocukları arasında yapıldığı saptanmıştır (Başaran, 1988). İstanbul'a göç eden gecekondu yerleşimli aileler arasında yapılan bir çalışmada akraba evliliği oranı % 15.5 olarak belirlenmiş ve bu evliliklerin % 92.2'sinin 1. ve 2. derece akraba evlilikleri oldukları gözlenmiştir. (Tümerdem, 1989). Konya'da yapılan bir çalışmada akraba evliliği sıklığı % 23.3, akrabalı yetiştirme katsayısı 0.0093 olarak bulunmuştur (Kaplanoğlu, 1989). Antalya'da gerçekleştirilen bir çalışmada akraba evliliği oranı % 35.2 (Güz ve diğerleri, 1989) Ankara Çubuk'ta yapılan bir çalışmada ise % 30 olarak bulunmuştur (Karlıkaya ve diğerleri 1989). Çubuk çalışmasında akraba evliliklerinin % 59.8'inin 1. ve 2. derecede akraba evlilikleri olduğu saptanmıştır. (Karlıkaya ve diğerleri, 1989).

Çalışmamızda, akraba evlilikleri ile kadının yaşı arasında bir ilişki bulunamamıştır. Bu da genç yaşlardaki kişilerin de akraba evliliği yapmaya devam ettiklerini göstermektedir. Benzer bulgular Konya (Kaplanoğlu, 1989) ve Antalya'da (Güz ve diğerleri 1989) yapılan çalışmalarda da elde edilmiştir.

Çalışmamızda kadının ilk evlenme yaşı ile akraba evlilikleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. 1988 Türkiye verilerine göre ise akraba evliliği yapan kadınlar, akraba evliliği yapmayanlara göre ortalama 1 yaş daha genç evlenmektedirler (Tunçbilek, 1989). Çubuk çalışmasında da Türkiye verilerine benzer bir sonuç elde edilmiştir. (Karlıkaya ve diğerleri 1989). Çalışmamızda akraba evliliği yapan erkeklerin daha genç evlendiği ve aradaki farkın 1.3 yıl olduğu bulunmuştur. Benzer durum Çubuk çalışmasında da (Karlıkaya ve diğerleri 1989) gösterilmektedir. Kadınların, evlenmeden önce yaşadıkları aile tipi ile akraba evlilikleri arasında anlamlı bir ilişki gösterilememiş, ancak akraba evliliği yapmış kadınların geniş aile tipini benimsemiş oldukları gözlenmiştir. Kadının veya kocasının ai-

leşinde akraba evliliği yapan başka kişilerin varlığı ile akraba evliliklerinin arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur. 1988 Türkiye araştırmasında da aynı bulgu elde edilmiştir (Tunçbilek, 1989). Japonya'da yapılan bir çalışmada anne veya babası akraba evliliği yapmış olanların daha çok akraba evliliği yaptıkları ortaya konulmuştur. (İmaizumi, 1988).

Çalışmamızda kadının öğrenim durumunun yükselmesiyle birlikte akraba evliliklerinin anlamlı olarak azaldığı gözlenmiştir. Benzer bulgu Türkiye (Tunçbilek, 1989), Konya (Kaplanoğlu, 1989) ve Antalya'daki (Güz ve diğerleri, 1989), araştırmalarında da elde edilmiştir. Japonya'daki araştırmada kadının ve kocanın eğitim düzeyinin akraba evliliklerini etkileyen önemli bir değişken olduğu (İmaizumi, 1986), Beyrut'ta yapılan çalışmada ise kocanın öğrenim düzeyi düştükçe akraba evliliklerinin arttığı, kocanın eğitimi, mesleği ve dinin akraba evliliklerini etkileyen değişkenlik olduğu vurgulanmaktadır (Khlat, 1988).

Çalışmamızda, akraba evlileri ile kadının ve kocanın meslekleri arasındaki ilişki kadınların büyük kısmının ev kadını, kocaların büyük kısmının işçi olması sebebiyle incelenememiştir. Ancak yapılan çeşitli çalışmalarda akraba evlilikleriyle kadının ve kocanın meslekleri arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur. Japonya'da yapılan çalışmalarda çiftçilik ve balıkçılıkla uğraşan erkeklerin esnaflara göre daha fazla akraba evliliği yaptığı (İmaizumi, 1986), kadınların iş hayatına girmelerinin akraba evliliklerini azalttığı, profesyonel meslek sahibinin düşük oranlarda akraba evliliği yaptığı sonuçlarına varılmıştır (İmaizumi, 1988, İmaizumi 1986).

Çalışmamızda, akraba evlilikleri ile kendiliğinden düşüklükler, ölü doğumlar ve bebek ölümleri arasındaki ilişki anlamlı bulunmamıştır. Türkiye araştırmalarında akraba evliliği ile çocuk ölümleri arasında bir ilişki bulunmuştur. Ancak sosyo-ekonomik faktörlerle akraba evliliklerinin çocuk ölümleri üzerindeki etkisi birbirinden ayırt edilemediğinden akraba evliliklerinin çocuk ölümlerinin bir nedeni olduğu sonucuna varılamamıştır (Ulusoy, 1987). Antalya ve Konya'da yapılan çalışmalarda akraba evlilikleri ile bebek ölümleri arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır (Güz ve diğerleri 1989, Kaplanoğlu 1989). Çubuk çalışmasında akraba evliliklerinde ölü doğumların 3 kat fazla olduğu gözlenmiştir (Karlıkaya ve diğerleri 1989). Kuveyt'te yapılan çalışmada, akraba evliliklerinde düşük oranı % 12.04, ölü doğum oranı ise % 14.22 olarak bulunmuştur (Al-Awadi, 1986).

Doğmalık sakatlıklar ile akraba evlilikleri ilişkisi çalışmamızda anlamlı olarak gözlenmiştir. Otozomal ressesif geçiş gösteren hastalıkların akraba evliliklerinde sık görüldüğü bilinmektedir. Fransa'da yapılan bir çalışmada, doğmalık anomalisi olan çocukların kuzen evliliklerinde 3 kat daha fazla görüldüğü gösterilmiştir (Stern, 1960), Samsun'da yapılan bir çalışmada, akraba evliliklerinin özellikle nöral tüp defektlerini, gastrointestinal ve ürogenital sistem malformasyonlarını artırıcı bir etkisi olduğu bulunmuştur (Balcı, 1989). Konya (Kaplanoğlu, 1989) ve Antalya'da (Güz ve diğerleri 1989) yapılan çalışmalarda da akraba evliliklerinde kongenital malformasyonların daha sık görüldüğü saptanmıştır.

Çalışmamızda akraba evliliklerinin en önemli iki nedeni olarak, töre ve yakın çevrenin zorlaması gibi nedenler saptanmıştır. Benzer bulgu Konya (Kaplanoğlu 1989) Antalya (Güz ve diğerleri 1989) ve Çubuk (Karlıkaya ve diğerleri, 1989) çalışmaları da elde edilmiştir. Japonya'da yapılan çalışmalarda akraba evliliklerinin en önemli nedeninin coğrafik ve sosyal izolasyon olduğu ve en sık olarak yakınların veya anne babanın isteği ile gerçekleştiği gösterilmiştir (İmaizumi, 1987, İmaizumi, 1988).

Batı Anadolu'da yer alan ve Türkiye'nin sosyal ve ekonomik açıdan gelişmiş bir ilçesi olarak kabul edilen Gemlik'in kenar mahallelerinden biri olan Yukarı Hamidiye'de akraba evliliklerinin bu derecede yaygın olması çok üzücüdür. Burada yaşayan toplum için coğrafi bir izolasyon söz konusu değildir. Ancak sosyal bir izolasyon vardır. Kuzeydoğu Anadolu'dan daha iyi bir yaşamı sağlamak amacıyla Gemlik'e göç eden bu toplumun, geldikleri yöredeki töreleri, tutuculuğu kapalılığı aynen korudukları gözlenmektedir. Bu durumun devam etmesine etkili olan bir başka neden de yol, su, kanalizasyon gibi belediye hizmetleri başta olmak üzere, eğitim ve sağlık hizmetlerinin bu mahalleye yeterince ulaştırılmamış olması olabilir. Bu hizmetler, Gemlik'in gelişmiş mahallelerine ulaştığı şekilde bu yöreye de ulaştırılabildiği anda, şu anda var olan sosyal izolasyon duvarlarında bir delik açılmış olacak ve zaman içerisinde bu duvarı yıkmak söz konusu olabilecektir. Bu amaçla atılacak ilk adım, bölgedeki kız çocuklarının örgün eğitim içerisinde yer almalarını sağlamak olmalıdır. Kadının eğitimi ile başlayan, sosyal, kültürel ve ekonomik bağımsızlık hareketi akraba evliliklerinin yanısıra pek çok sorunu da çözecektir.

NOT:

1- Bu çalışmanın veri toplama aşamasında, sahada büyük desteğini gördüğümüz, Gemlik Sağlık Grup Başkanlığı hemşiresi Nebahat

Şıvka'ya teşekkür ederiz.
2- Bu çalışma 22-25 Mayıs 1990 tarihlerinde İstanbul'da yapılan II. Ulusal Halk Sağlığı Kongresinde bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR

Al-Awadi, S.A. ve diğerleri, (1986), "The Effect of Consanguineous Marriages on Reproductive Wastage", *Clin. Genet.*, 29 (5), 384-388.
Balci, S. (1989), "Türkiye'de Kongenital Mal formasyon Sıklığı", *I. Ulusal Prenatal Tanı ve Türkiye'nin Genetik Yapısı Sempozyumu Tebliğ Özetleri Kitabı içinde*. Eskişehir. Anadolu Üniv. Basımevi.
Başaran, İV. (1988), "Consanguineous Marriages in the Turkish Population", *Clin. Genet.*, 34 (5), 339-341. **Güz, K. ve diğerleri (1989)**, "Antalya Yöresinde Akraba Evliliği Sıklığı ve Tıbbi Sonuçları", *I. Ulusal Prenatal Tanı ve Türkiye'nin Genetik Yapısı Sempozyumu Tebliğ Özetleri Kitabı içinde*. Eskişehir. Anadolu Üniv. Basımevi. **İmaizumi, Y. (1988)**, "Familial Aggregation of Consanguineous Marriages in Japan", *J. of Biosoc. Sci.*, 20 (1), 99-109. **İmaizumi, Y. (1986)**, "A Recent Survey of Consanguineous Marriages in Japan", *Clin. Genet.*, 30 (3), 230-233. **İmaizumi, Y. (1986)**, "A Recent Survey of Consanguineous Marriages in Japan: Religion and Socioeconomic Class Effects", *Ann. Human Biol.*, 13 (4), 317-330. **İmaizumi, Y. (1987)**, "Reasons for Consanguineous Marriages

in Japan", *J. of Biosoc. Sci.*, 19 (1), 97-106. **Kaplanoğlu, İV. ve Paydak, F. (1989)**, "Konya'da Akraba Evliliklerinin Sıklığı ve Tıbbi Sonuçları", *I. Ulusal Prenatal Tanı ve Türkiye'nin Genetik Yapısı Sempozyumu Tebliğ Özetleri Kitabı içinde*. Eskişehir. Anadolu Üniv. Basımevi. **Karhkaya C ve diğerleri (1989)**, "Çubuk'ta Akraba Evlilikleri", *Hacettepe Toplum Hekimliği Bülteni*, 10 (1), 4-6. **Khlat, M. (1988)**, "Social Correlates of Consanguineous Marriages in Beirut: A Population-Based Study", *Human Biol.*, 60 (4), 541-548. **Stern, C (1960)**, "Consanguinity" in *Principles of Human Genetics*. San Francisco. W. Freeman and Company. **Tunçbilek, E., Ulusoy, M. (1989)**, "Consanguinity in Turkey in 1988", *Türk. J. Popul. Stud.*, 11, 35-46. **Tümerdem, Y., ve diğerleri (1989)**, "Ülkemizde Kan Akrabalığı Evliliğinin Kuşak sal Farklılığı", *I. Ulusal Prenatal Tanı ve Türkiye'nin Genetik Yapısı Sempozyumu Tebliğ Özetleri Kitabı içinde*. Eskişehir. Anadolu Üniv. Basımevi. **Ulusoy, M., Jhnçbilek, E. (1987)**, "Türkiye'de Akraba Evlilikleri ve Çocuk Ölümlerine Etkisi", *Nüfus Bilim Dergisi*, 9, 7-26.

SUMMARY

Consanguinity in Gemlik Yukarı Hamidiye Quarter

In this study, the consanguineous marriages are investigated retrospectively in the "Gemlik Yukarı Hamidiye" quarter. Yukarı Hamidiye quarter is a new one and most of the people living there are refugees from north-eastern Anatolia. There were 690 ever married women in this quarter. 555 of them were interviewed. Data was collected by a questionnaire and results were taken from PC by using SYSTAT programme.

The proportion of consanguineous marriages is 33.0 % and inbreeding coefficient is 0.016. Among consanguineous marriages 93.0 % of them were arranged between first and second cousins, which are thought to be medically more risky. The proportion of consanguineous marriages among illiterate women (38.6 %) and among those whose relatives in also in consangu-

inity (42.5 %) are highest in background characteristics. Husbands of those women who made consanguineous marriages, marry one year earlier than the nonconsanguineous group. The main cause of consanguineous marriages was traditions. There was no relation between consanguineous marriages and stillbirths, infant deaths, spontaneous abortions. But the relationship between consanguineous marriages and congenital malformations was significant.

Consanguinity in this quarter of Gemlik was found very high. Main reason for this was the social isolation. To prevent this medicantly high risky condition we must:

- Reduce the illiteracy among women and
- Break the walls of social isolation.